

PAPER DETAILS

TITLE: Petitio Principii: Bir Mantik Safsatasi

AUTHORS: Gülümser Durhan

PAGES: 321-331

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3580458>

Petitio Principii: Bir Mantık Safsatası

Gülümser DURHAN*

Özet

Safsata, bir argümanın formülasyonundaki mantıksız bir adımdır. Siyaset, hukuk ve medya bu hilelerle ün salmış olsa da safsatalar günlük yaşamın bir parçasıdır ve genellikle kasıtsız olarak işlenmektedir. Hatta bunları kendimiz bile yaparız. Safsatalar mantıksız argümanları mantıklı gösterebildiğinden, düzenbazlar izleyicilerini mantıksız iddialara inanmaya ikna etmek için bunları kullanmaktadır. Ancak safsataları tanımayı öğrenerek, hilekâr olmaktan ve başkaları tarafından yanlış yönlendirilmekten kaçınabiliriz. Bu çalışma bu safsatalardan ve batı felsefesindeki yaygın yanlışlardan biri olan ‘Petitio Principii’ ya da ‘soruyu dileme’ye odaklanmaktadır. Petitio Principii, bir argümanın öncülünün, sonucunun doğruluğunu varsaydığı mantıksal bir yanılgıdır; başka bir deyişle argüman, kanıtlaması gereken şeyi olduğu gibi kabul etmektedir. Petitio Principii informel mantık üzerine yazılan yazılarda karşımıza çıkmaktadır. Sürekli ortaya çıkması önemine tanıklık etse de dikkat çekici bir şekilde, petitio principii’nin analizi Aristoteles’in onu ilk ele alışından bu yana kayda değer bir ilerleme göstermemiştir. Bu çalışmadaki amacımız, bu safsatanın sistematik bir teorik incelemesinin başlangıcını yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Petitio principii, Mantık, Safsata, Akıl yürütme

Petitio Principii: A Fallacy Of Logic

Abstract

Sophistry is an illogical step in the formulation of an argument. Although politics, law and the media are notorious for these tricks, sophisms is part of everyday life and are often committed unintentionally. We even make them ourselves. Since sophisms can make illogical arguments seem logical, deceivers use them to persuade their audiences to believe illogical claims. Only by learning to recognise sophistry can we avoid being deceitful and misled by others. This paper focuses on one of these sophisms and a common fallacies in western philosophy, the ‘Petitio Principii’ or ‘begging the question’. Petitio Principii is a logical fallacy in which the premise of an argument presupposes the truth of its conclusion; in other words, the argument takes for granted what it is supposed to prove. Petitio Principii appears in writings on informal logic. Although its constant appearance testifies to its importance, remarkably, the analysis of the petitio has not made any significant progress since Aristotle’s first treatment of it. Our aim in this paper is to make the beginning of a systematic theoretical analysis of this sophistry.

Keywords: Petitio principii, Logic, Sophistry, Reasoning

* Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Muş/Türkiye, e-posta: g.durhan@alparslan.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9639-9620>

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Durhan G. (2024). Petitio Principii: Bir Mantık Safsatası. *Küllİye*, 5(2), 321-331.

DOI: 10.48139/aybukulliye.1400621

Makale Bilgisi / Article Information

Geliş / Received	Kabul / Accepted	Türü / Type	Sayfa / Page
5 Aralık 2023	8 Mart 2024	Araştırma Makalesi	321-331
5 December 2023	8 March 2024	Research Article	

Extended Abstract

When we talk about a logical fallacy, we refer to a flawed process of reasoning in the human mind. In the realm of logical reasoning, identifying and understanding fallacies is crucial for sound argumentation. One such fallacy that often slips into debates and discussions unnoticed is the "petitio principii," commonly known as begging the question or circular reasoning. This fallacy occurs when the premises of an argument already assume the truth of the conclusion, resulting in a circular logic loop that fails to provide meaningful support for the argument.

At its core, petitio principii is a subtle yet insidious flaw in reasoning that can undermine the validity of an argument. The term itself, derived from Latin, translates to "begging the question," reflecting the circular nature of the flawed argumentation it represents. The essence of petitio principii lies in its self-referential structure, where the conclusion is essentially restated in the premises without any external evidence or support.

One of the key characteristics of petitio principii is its reliance on assumptions that are never explicitly stated or critically examined. Instead, these assumptions are woven into the fabric of the argument, implicitly shaping its foundation. This makes it challenging to detect petitio principii in discourse, as the fallacious reasoning can often go unnoticed or be mistaken for valid argumentation.

Petitio principii manifests itself in various forms across different contexts, ranging from philosophical debates to everyday conversations. In political discourse, for example, politicians may employ this fallacy by assuming the righteousness of their policies without offering substantive evidence to support their claims. By circularly referencing their own assertions as justification, they create an illusion of validity without engaging in genuine debate. Similarly, in religious arguments, petitio principii frequently arises when believers cite religious texts or doctrines to validate their faith. Petitio's fallacy is an argument in which the conclusion is included in the premises, such as "God exists, therefore God exists. By presupposing the truth of their religious beliefs within the very arguments they present, adherents inadvertently fall into the trap of circular reasoning. This not only undermines the credibility of their arguments but also impedes meaningful dialogue with those who hold differing beliefs.

To effectively counter petitio principii, it is essential to scrutinize the underlying assumptions and premises of an argument. This requires a willingness to challenge established beliefs and critically evaluate the evidence supporting them. By interrogating the logical coherence of an argument and identifying any circular reasoning patterns, one can expose the fallacious nature of petitio principii and steer discussions towards more productive avenues.

Educating individuals about the pitfalls of petitio principii and other logical fallacies is vital for fostering rational discourse and informed decision-making. By equipping people with the tools to recognize and address flawed reasoning, we empower them to engage in constructive dialogue and arrive at sound conclusions based on evidence and logic.

In conclusion, petitio principii stands as a cautionary example of how subtle flaws in reasoning can undermine the validity of arguments. By recognizing the telltale signs of circular logic and actively challenging unsupported assumptions, we can guard against the insidious influence of this logical fallacy. In doing so, we uphold the principles of rational inquiry and cultivate a culture of critical thinking essential for navigating the

complexities of contemporary discourse. Therefore, the aim of the study is to ensure the recognition of the petitio principii logical fallacy in order not to be mistaken.

Giriş

Petitio Principii; Dairesel Akıl Yürütme (Circular Reasoning), döngüsel çıkarım, soruya yalvarma ya da soru dileme (Begging The Question), ilkeye geri dönme ya da kısır döngü safsatası olarak da adlandırılan bu safsata, ilk etapta doğru olmayabilecek bir argümana dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle sonuçta kanıtlanacak şeyin öncüllerde varsayılması şeklinde kafa karıştırıcı bir yanılgıdır. Aynı zamanda bir daire içinde tartışmak olarak da bilinen Petitio Principii, informal bir safsatadır. Böyle bir safsatada bir argüman, sonucunu veya sonuca eşdeğer bir iddiayı öncülleri arasında açıkça veya dolaylı olarak ileri sürdüğünde döngüsel akıl yürütme sergilemektedir (Castagnoli, 2013, s. 91). Böylece Petitio Principii; yeni bir bilgi vermediği halde yeni bilgi veriliyormuş gösterilmekte ve bir argümanın başlangıç noktasını kabul etmeyi gerektiren veya sadece başlangıç noktasını doğrulayan bir argüman türünü ifade etmektedir.

“Petitio Principii”, *“bizzat, ispatlanması gereken iddiayı ispatlanmış gibi kabul etme”* ve *“ispatlanmış olduğu zannedilen neticeyi öncüllerin parçası olarak farzetme”* olarak tanımlanmaktadır (Emiroğlu, 1993, s. 65). İlk defa Aristoteles’in dikkat çektiği bu yanılgıyı Aristoteles, *“başlangıçta konulan meseleyi iddia etmek, kendi kendine apaçık olmayan bir şeyi kendisiyle ispat etmek”* (Aristoteles, 1996, s. 168) olarak açıklamış ve kıyasın bu tür bir akıl yürütmede olmadığına dikkat çekmiştir. Zira ona göre kıyas (tümdengelim), döngüsellikten ya da Petitio Principii safsatasından farklıdır; *“kıyasta iki öncülün birlikte sonuç önermesini içermesine karşılık, döngüsellikte yalnız başına bir tek öncül sonuç önermesini içerir”* (Aristoteles, 1996, s. 167). Dolayısıyla Aristoteles için, ispatı yapılacak şeyi delil olarak almanın tabiatı, *“kendi kendine apaçık olmayan bir şeyi yine kendisiyle ispat etmekten ibarettir”* (Aristoteles, 1996, s. 168). Bu durumda ispatlanması istenilen argüman, yine ispatlanmamış olarak kalacaktır.

Aristoteles’e göre, *“Kendi kendisiyle bilinmeyen bir hakikat, kendisiyle ispat olunmaya kalkışıldığı zamandır ki bir ispatı istenileni delil olarak alma hatası işlenir”* (Aristoteles, 1996, s. 167). Böyle bir hatada söz konusu ispatlanacak şey ya sonuçta hemen tekrarlanmakta ya da ispat edilecek başka şeyler vasıtası ile bu söz konusu şey yine aynı şeyle ispatlanmaktadır. Söz gelimi ispatı istenen söz konusu şey A olsun; G gibi bir argüman A ile, B argümanı G ile ve A argümanı da B ile ispatlandığında ortaya $A \rightarrow G \rightarrow B \rightarrow A$ şeklinde bir akıl yürütme çıkar ki bu, A’yı dolaylı olarak yine kendisi ile ispatlama olur. Aristoteles’e göre bu şekilde *“her şey kendi kendine bilinecektir, bu ise imkânsızdır”* (Aristoteles, 1996, s. 167) bu durumda ispat söz konusu olamamaktadır. Zira Aristoteles’e göre *“ispat, daha pekin ve daha önce olan bilgiler (notions) den hareketle yapılır”* (Aristoteles, 1996, s. 167). Öyleyse kendi kendisiyle bilinmeyen bir şey kendi kendisi ile bilinmeye kalkışıldığı vakit Petitio Principii hatası işlenmekte ve ispatı istenenin ispatı yapılamamaktadır. Peki, ispatı yapılamayan bir şey ikna edebilir mi?

Petitio Principii’nin İkna Gücü

İkna, başkalarını bir fikri, düşünceyi, davranışı veya görüşü kabul etmeye veya takip etmeye yönlendirmek amacıyla kullanılan bir iletişim ve etkileşim sürecidir. Başka bir ifadeyle ikna, kişinin başkalarını etkileyebilme yeteneğini ifade etmektedir. Retorik bir tanımla ikna, insan zihnini sözcüklerle elde etme becerisi (Janis, 1968, s. 55) veya başkasının düşüncesini kendi düşüncesine çekme sanatıdır.

İnsanları ikna etmekteki amaç, onların daha iyi bir anlayışa veya daha iyi bir karara ulaşmalarına yardımcı olmaktır. İkna etme süreci, kişinin iletişim becerilerini kullanarak karşı tarafı ikna etmeye çalıştığı bir süreçtir. İkna etmek için mantıklı ve inandırıcı argümanlar sunmak önemlidir. Bunlar kanıt mahiyetinde, istenilen fikri veya davranışı destekleyen somut veriler, istatistikler, örnekler veya öyküler olabileceği gibi sağlam temele dayanan ya da temellendirilmiş akıl yürütmeler de olabilmektedir.

Bu bağlamda bir argümanın ikna edici olması için, sağlam bir mantıksal yapıya veya mantıklı bir temele, somut delillere ve mantıklı bir çıkarıma dayanması gerekmektedir. Bu noktada Petitio Principii, bir perspektiften, bu gerekliliği karşılamayan, mantık açısından zayıf bir argüman türüdür. Bu nedenle o, ikna edici bir argüman türü değildir. Oldukça popüler olan diğer perspektiften ise, Petitio Principiinin doğasını aydınlatmak için argümanı tek başına ele almanın yeterli olmayacağı yönündedir. Argümanın öne sürüldüğü tartışma durumunun bazı özellikleri dikkate alınmalıdır. Petitio Principiinin retorik bir mesele olduğu, yani bir argümanı Petitio Principii yapan şeyin argümanın yöneltildiği kişilerin mutabakatına bağlı olduğu iddia edilmiştir. Bu görüşe göre, Petitio Principii, bir kişiyi bir tezi zaten kabul ettiğini varsayarak ikna etmeye çalışan bir argüman türüdür (Iacona & Marconi, 2005, s. 25). Ne var ki bildiği bir şeyle birini ikna etmeye çalışmak, ikna etmenin tabiatını ifade etmemektedir.

Felsefî tartışmalarda en sık başvurulanan stratejilerden biri, karşı tarafı petitio principii yapmakla, yani kanıtlanması gereken şeyi varsaymakla ya da farz etmekle suçlamaktır. Bu nedenle, felsefî bir argümanın güvenilirliğinin, petitio principii olması şüphesi ile zedelenmesi oldukça sık rastlanan bir durumdur. Birçok durumda şüphenin temellendirilip temellendirilmediği açık bir sorudur ve cevap, argümanın savunucusunun söylemediği şeylerin karanlığında bir yerlerde gizlidir. Bu nedenle, petitio principii'nin gün ışığına çıkarılması yıllar, hatta yüzyıllar alabilir. Ancak çok az filozof, belirli bir argümanın petitio principiiyi gerektirdiği tespit edildiğinde, bu argümanın tereddüt etmeden reddedilmesi gerektiğini inkâr eder: Petitio principii argümanlar, kötü argümanlardır, dolayısıyla bunlara başvurmamak gerekmektedir. Mantıkçılar geleneksel olarak soru dilencililiğini bir safsata, yani ilk bakışta iyi gibi görünen kötü bir akıl yürütme olarak sınıflandırmaktadır (Iacona & Marconi, 2005, s. 19).

Bu yanılgının nasıl işlediğini anlamak için öncelikle bir argümanın hem zayıf hem de güçlü olmak üzere iki temel yönünü de kavramak faydalı olacaktır. Bir argüman, bir veya daha fazla öncül ve sonuçtan oluşan akıl yürütmelerdir. Bir argümanın öncülleri, sonucun doğru olması için iyi ve bağımsız nedenler vermelidir. O halde güçlü bir argüman şu şekildedir:

Sonuç: Dünyanın yuvarlak olduğunu biliyoruz, çünkü

Öncül 1: Uzaydan görüntülerine sahibiz ve

Öncül 2: Yer çekimi yasaları dünyanın yuvarlak olduğunu gösterir.

Bu örnekte hem 1. hem de 2. öncül sonucu destekler ve sonuçtan bağımsız nedenlerdir.

Bir akıl yürütme ya da argüman, Petitio yanılgısına giriyorsa, öncüllerden biri zaten sonucu varsayıyor demektir. Bu nedenle öncül, sonuç için gerçekten iyi bir neden sunmamaktadır. Zira zaten onun doğru olduğunu varsaymaktadır. Söz gelimi;

Sonuç: Dünyanın yuvarlak olduğunu biliyoruz, çünkü

Önerme: İnsanlar yüzlerce yıldır bunun o şekil olduğunu biliyorlardı.

Bu akıl yürütme, ikna edici gücü zayıf bir argümandır. Zira buradaki düşünmede öncül, sonucun farklı bir şekilde söylenmesidir. Nitekim sonuca gerekçe olarak gösterilen neden, zaten sonucun kendisini ortaya koymaktadır.

Bu mantıksal hatanın yapılması durumunda, sonucu haklı gösterme çabası o kadar ileri gidebilir ki, hatayı yapan kişi kendisini ikna etmek için çeşitli yollar deneyebilir. Bu nedenle Petitio yanılısında iki ana yaklaşım söz konusudur: İlki sonuç ve sebep formülasyonunun özdeşliğidir. Sonucun zımnen veya açıkça önermelerden biri olarak varsayıldığı, yani sonucun önermelerden birine eşdeğer, hatta özdeş olduğu durumlarda bir argümanın döngüsel olduğu söylenir (Woods & Douglas, 1975, s. 107-108). Bu nedenle Petitio argümanlar aynı zamanda döngüsel çıkarımlardır. Şu halde döngüsel çıkarımlar, "*Öncülleri arasında açık ya da örtük olarak sonuç ya da sonuca eş değer bir sav bulunan*" (Grünberg vd., 2003, s. 43); 'p, öyleyse p' ya da ...A.../A biçiminde olan ve "*belli bir sonucu ispatlamayı öngören*" (Creighton, 1919, s. 180) bir mantık yanlışdır. Bir çıkarımda öncülün sonuçta aynen tekrarlanması (Woods & Douglas, 1989, s. 75) şeklinde bir durum var ise, orada bir döngüsellik söz konusudur. En uç durum, şu şekilde, tek öncülü sonuç olan bir argümandır: Tanrı vardır, O halde Tanrı vardır. Bu tanımla birlikte petitio, geçerli bir argüman olarak ortaya çıkmaktadır. Zira bir argüman, öncüllerinin doğru ve sonucunun yanlış olması imkânsız olduğu durumlarda geçerlidir. Ancak eğer bir argümanın öncülleri sonucunu da içeriyorsa, başka bir sonucun ortaya çıkması imkansızdır. Dolayısıyla, petitio'da öncüllerden sonuca yapılan çıkarımda, geçerlilik bakımından yanlış bir şey yoktur. Ne var ki burada ortaya atılan argüman, önemsiz ya da faydasızdır. Öyle ki, Tanrı'nın var olduğu öncülünden yine Tanrı'nın var olduğu sonucunu çıkarmak önemsizdir. Birini Tanrı'nın varlığına ikna etmek için Tanrı'nın var olduğu önermesinden yola çıkmak da faydasızdır (Iacona & Marconi, 2005, s. 19-20). Bir argümanın öncüllerinin sonucunu zaten içerdiği durumda, sonucun alternatif bir sonucu yoktur. Mantıksal kural gereği bir akıl yürütmede esas olan, öncüller arası ilişkilerden yeni bir sonucun doğmasıdır. Sonucun öncül/lerde içerildiği petitio'da ise yeni bir sonuç elde edilmemektedir. Bu durumda, sonucun hem olması hem de olmaması mümkün değildir; zira öncüller zaten belirli bir sonucu ortaya koymaktadır.

İkinci olarak aynı anlamı vurgulayan sonuç ve sebep formülasyonunun farklılığıdır. Eğer bir kişi kanıtlamak istediği sonucu argümanının önermesi olarak kabul ederse, petitio principii ya da soruya yalvarma yanılısına düşmüş olur. Eğer kanıtlanmak istenen önerme hem öncül hem de sonuç olarak tamamen aynı kelimelerle formüle edilmişse hata, kimseyi aldatmayacak kadar bariz olacaktır. Bununla birlikte, çoğu zaman, iki formülasyon, bir ve aynı önermenin hem öncül hem de sonuç olarak ortaya çıktığı gerçeğini gizlemek için yeterince farklı olabilir (Woods & Douglas, 1975, s. 108). Başka bir ifadeyle açıkça özdeş olan iki konunun sebep-sonuç ilişkisinde açıklanmasından kaçınılarak özünde aynı anlama gelen konular farklı şekillerde ifade edilebilir. Böylece hata yapan kişi bir döngüye girildiğini, sonuç olarak açıklananın aynı zamanda sebep olduğunu gizlemeye çalışır. Ancak bu çabaların hiçbirisi, aslında birbirinin nedeni ve sonucu aynı olan ifadeleri kabul ederek mantıksal bir hata yapıldığı gerçeğini değiştirmeyecektir (Bulut, 2022, s. 130). Dolayısıyla "*böyle bir gerekçelendirme faaliyeti, sonucu sebeple, sebebi de sonuçla açıklama döngüsü içerisinde. Bu ise, ... döngüsel kanıtlama (petitio principii) olarak ifade edilen bir mantık hatası olarak karşımıza çıkmaktadır*" (Bulut, 2022, s. 130). Başka bir deyişle, sonuca gerekçe olarak gösterilen neden, zaten sonucun doğru olduğunu varsaymaktadır. Sözgelimi, "*Kutsal Kitap Tanrı'nın var olduğunu söyler. Kutsal Kitap'ın söylediği her şey doğrudur*" (Sgaravatti, 2013, s. 14) derken söylenmek istenen "Tanrı vardır" düşüncesidir. Mantıksal

formülasyonla bu argüman ...A.../B veya p, o halde q şeklinde ortaya konmaktadır. Burada A öncülü B'yi veya p öncülü q'yu gerektirmektedir.

Petitio yanılgısında A, B ile olan ilişkisi nedeniyle kesin olarak kabul edilemez. Diyelim ki A'nın tartışmalı olduğu bir bağlamdayız ve bunu kanıtlamaya çalışıyoruz. A'yı içeren bir öncüller kümesinden bunu kanıtlamayız, çünkü öncüllerden biri -yani A'nın kendisi- hipotez gereği tartışmalı olduğu için kesin olarak kabul edilemez. Yani, A öncülü varsayılan bir B sonucunu gerektiriyorsa, A doğruluğu kesin olarak kabul edilemeyecek bir önermeyi gerektirdiği için kesin olarak kabul edilemez (Iacona & Marconi, 2005, s. 29). Tartışmalarda en sık kullanılan ve yanıltıcılığı en açık ve yüksek olan A'nın B'yi gerektirdiği ve bir kısır döngü içine girildiği bu ikinci yaklaşımdır.

Kısır döngü, hâlihazırda kanıtlama ihtiyacı bulunan neden ve sonucu birbirlerine kanıt olarak almaktır. Başka bir ifadeyle, bir öncülü sonuçla, bu sonucu da yine aynı öncülle kanıtlamaya çalışma uğraşısıdır. En basit şekli ile kısır döngü, yalnızca art arda gelen iki hükümden birinin diğerinin kanıtı olarak sunulmasıdır. Söz gelimi, “*Tüm bekârlar mutsuzdur; Öyleyse tüm evlenmemiş kişiler mutsuzdur. Burada sonuç, öncülde açıkça ifade edilenin, farklı kelimelerle yeniden ifade edilmesinden başka bir şey değildir. A doğru söylüyor, çünkü doğru sözlüdür; A doğru sözlüdür, çünkü doğru söylüyor*” (Emiroğlu, 1993, s. 70) şeklinde sonucun öncülü salık verdiği petitio principii, ...A.../A veya ...A.../B (A'nın B'yi gerektirdiği) biçiminde geçerli bir argüman üreterek tanımladığımız mantıksal hatayı yapmak anlamına gelir (Iacona & Marconi, 2005, s. 29). Buna, yetersiz kanıtla veya öncülle karar vermek ya da sonuç çıkarmak da denilebilir.

Tüm bu yaklaşımlar esasında zımni bir varsayıma dayanmaktadır, yani, bir argümanın öne sürülmesinde yanlış bir şey varsa ve argüman geçerliyse, o zaman yanlış olan şey mantıksal bir şey olamaz. O halde bu varsayım temelsizdir. Bir argümanın geçerli olduğu basit gerçeğinden, kötü bir akıl yürütmede kullanılamayacağı sonucu çıkmaz. Mantıksal bir hata ya da kötü bir akıl yürütme biçimi, öne sürülen argümanın geçerli olmasını engellemez. Yani geçerli bir argümanı kötü bir akıl yürütmede kullanmak açıkça mümkündür. Bu, geçerli bir argüman öne sürüp mantıksal bir hata yapmanın mümkün olduğu anlamına gelmektedir. Petitio principii'de olan da aslında budur: Geçerli bir argüman ileri sürülmesine rağmen mantıksal bir hata yapılmaktadır. Mantıksal hata, argümanın sonucunun bir kanıtı olarak sunulmasından kaynaklanmaktadır. Bir önermeyi kanıtlamak için, sonucu kanıtlanacak önerme ile örtüşen geçerli bir argüman ortaya koymak yeterli değildir. Buna ek olarak, argümanın öncüllerinin doğruluğu garanti edilen önermeler olması gerekmektedir. Standart formel tündengelim sistemlerinde bu durum, ispat ve türetme arasındaki ayrımla netleştirilir. Bir B formülünün başka bir A formülünden türetilmesi B'nin ispatı değildir; daha ziyade B'nin A'dan ya da A'ya göre ispatıdır, yani $A \rightarrow B$ 'nin ispatıdır (eğer tündengelim teoremi sistem için geçerliyse). Böyle bir türetmeyi B'nin kanıtı olarak önermek mantıksal bir hata yapmaktır (Iacona & Marconi, 2005, s. 26-27). Eğer ve ancak A bir teorem ise B'nin A'dan türetilmesi B'nin bir kanıtı sayılır. Biçimsel sistemlerin teoremleri, doğruluğu sistem içinde garanti edilen önermeleri ifade eder (Iacona & Marconi, 2005, s. 27). Teorem: $A \rightarrow B$, A, o halde B. Yani A'dan B'nin türetilmesi, ancak A'nın kesin olarak kabul edilebilmesi halinde B'nin kanıtı olarak sunulabilir. Eğer A olası bir öncül konumundaysa B, A'nın kanıtı olarak öne sürülemez.

Doğal dildeki kanıtlamalarda da durum temelde aynıdır. Bir argüman, belirli bir bağlamda ancak ve ancak geçerli ise ve önermeleri o bağlamda doğruluğu kabul edilebilen önermeler ise kanıt sayılır; bir bağlam, doğruluğu kabul edilebilen ya da edilemeyen önermeler açısından karakterize edilir. Doğruluğu garanti edilen önermeler

teoremlere benzerken, doğruluğu garanti edilmeyen önermeler kanıtlanmamış formüllere karşılık gelir. Belirli bir bağlamda, Valle d'Aosta'nın diğer tüm İtalyan bölgelerinden daha yüksek kişi başı gelire sahip olduğunun ve Molise'nin bir İtalyan bölgesi olduğunun yaygın bir bilgi olduğunu varsayalım. Bu bağlamda, aşağıdaki argüman Molise'nin kişi başına düşen gelirin Valle d'Aosta'nınkinden daha düşük olduğunun bir kanıtı sayılır:

Diğer tüm İtalyan bölgelerinin kişi başına düşen geliri Valled'Aosta'nınkinden daha düşüktür

Molise bir İtalyan bölgesidir

O halde Molise'nin kişi başına düşen geliri Valle d'Aosta'nınkinden daha düşüktür (Iacona & Marconi, 2005, s. 28).

B'nin kanıtı olarak sunulan ...A.../B (A'nın B'yi gerektirdiği) biçimindeki bir argüman, ancak ve ancak A doğrudan (dolayısıyla, açıkça) B'yi gerektiriyorsa soruya yalvarma olarak algılanır: Tanrı Evreni Yarattı, o halde Tanrı var. Burada 'Tanrı evreni yaratmıştır' ifadesi doğrudan 'Tanrı vardır' ifadesini gerektirmektedir (Iacona & Marconi, 2005, s. 30).

Tartışma pratiğinde en sık karşılaşılan petitio örnekleri bu türden değildir, daha ziyade aşağıdaki gibidir: Bir öğrencim bana en sevdiği profesörün ben olduğumu söyledi ve doğru söylediğini biliyorum çünkü hiçbir öğrenci en sevdiği profesöre yalan söylemez (Fogelin, & Sinnott-Armstrong, 2014, s. 327). Bu argüman şu şekilde görünür kılınmaktadır:

(1) Öğrenci bana en sevdiği profesörün ben olduğumu söyledi

(2) Hiçbir öğrenci en sevdiği profesöre yalan söylemez

O halde

(3) Öğrenci doğruyu söylemiştir

Profesörün (3)'ten çıkardığı örtük sonuç açıkça şudur:

(4) Ben onun en sevdiği profesörüm

Bu argümanın esasında geçerli değildir; çünkü (3) yanlış olsa bile (1) ve (2) doğru olabilir. Diyelim ki ben öğrencinin en sevdiği profesör değilim: Bana yalan söylemiş ve öyle olduğumu söylemiş olabilir; bunu yaparken en sevdiği profesöre yalan söylemiş olmaz, çünkü ben onun en sevdiği profesör değilim. Bu, profesörün varsaydığının aksine, (1) göz önüne alındığında, (3)'ü gerekçelendirmek için (2) ile ifade edilen ilkeye başvurmanın yeterli olmadığı anlamına gelir. Peki profesör neden bunun yeterli olduğunu varsayıyor? Yani, neden ilkenin kendi durumu için geçerli olduğunu düşünmektedir? Bunun açık cevabı, kendisini öğrencinin en sevdiği profesör olarak kabul etmesidir. Başka bir deyişle, zımnen (4)'ün doğru olduğunu varsaymaktadır. Şimdi, eğer bu zımni varsayımı ekstra bir öncül olarak eklersek, o zaman argüman açıkça geçerli hale gelir:

(1) Öğrenci bana en sevdiği profesörün ben olduğumu söyledi

(2) Hiçbir öğrenci en sevdiği profesöre yalan söylemez

(4) Ben öğrencilerin en sevdiği profesörüm

O halde

(3) Öğrenci doğruyu söylemiştir

(4) profesörün ilk etapta varmak istediği sonuç olduğundan, (4) eklendiğinde argüman geçerli hale gelir, çünkü formu ...A.../A'dır. Kuşkusuz, bu hiçbir şekilde onun

argümanın karakteristik özelliği değildir, çünkü her geçersiz argüman sonucun öncüllerden biri olarak eklenmesiyle geçerli hale gelir. Örneğin, A/B şeklindeki geçersiz bir argüman B'nin öncül olarak eklenmesiyle geçerli hale gelir. Bu argümanın özelliği, geçerli bir akıl yürütmeye işaret etmesidir:

- 1) Hiçbir öğrenci en sevdiği profesörüne yalan söylemez
- 2) Ben öğrencilerin en sevdiği profesörüm
- 3) Öğrenci bana yalan söylemez.
- 4) Öğrenci bana en sevdiği profesörün ben olduğumu söyledi
- 5) Ben onun en sevdiği profesörüm (Iacona & Marconi, 2005, s. 32).

Bu bağlamda, her geçerli argümanın bir petito principii olduğu iddia edilebilir (Iacona & Marconi, 2005, s. 24) ve felsefede bu tür vakalara rastlamak zor değildir. Örneğin, Timaios'ta Platon şöyle der: *"Bizden daha önce bu konular hakkında konuşanların dediklerini dinleyelim, hem onlar bu tanrıların soyundan geldiklerini söylüyorlar, belki de kendi atalarını tanıyorlardır. Belki söyledikleri şeylerin ispatı yok ama yine de tanrıların soylarından gelenlerin sözlerinden kuşkulanamamalıyız. Hem zaten anlattıkları şeyler kendi soylarının ve atalarının tarihi olduğuna göre onların söylediklerine inanmalıyız"* (Platon, 2015, s. 50). Yine, açıkça bu argüman geçersizdir:

Eski zamanın adamları kendilerini tanrıların çocukları olarak kabul ettiler,
Tanrıların çocuklarının sözünden şüphe edemeyiz.
O halde Eski zaman adamlarına inanmalıyız.

Eski zaman adamlarının tanrıların çocukları olmadıklarını varsayalım: yine de öyle olduklarını söyleyebilirler. Onlara meydan okumak, tanrıların çocuklarının sözlerinden şüphe edilmemesi gerektiği ilkesine aykırı değildir, çünkü eski zamanın adamları böyle değildi. Bununla birlikte, profesörün durumunda olduğu gibi, argüman şu şekilde geçerli bir akıl yürütmeye işaret etmektedir:

- 1) Tanrıların çocuklarının sözlerinden şüphe edemeyiz
- 2) Eski zamanın insanları tanrıların çocuklarıydı
- 3) Eski zaman insanlarının sözlerinden şüphe edemeyiz
- 4) Eski zaman insanları kendilerini tanrıların çocukları olarak kabul ederlerdi.
- 5) Eski zamanın insanları tanrıların çocuklarıydı

Bu durumda argümanın eksik öncülü 2'dir, yani amaçlanan sonuç 2'dir. Bu gibi argümanlar gizli petito vakalarıdır. Yani, bunlar yalnızca bir öncül eklendikten sonra gerçekleştirilebilecek akıl yürütmeye işaret eden geçersiz argümanlardır, ancak bu bütünleşik argümanlar açık petito vakaları yapmak için kullanılmaktadır. Retorik etkinlikleri, bir yandan kendilerini açıkça petitiolar olarak sunmamaları ve bu şekilde hemen tanımlanamamaları; diğer yandan da geçerli bir akıl yürütme önererek geçersizliklerini gizlemelerinden kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle, gizli petitiolar soruya yalvarma niteliklerini gizlemek için eksikliklerinden, geçersizliklerini gizlemek için de tamlıklarından faydalanırlar. Aslında ya basitçe geçersiz argümanlardır ya da petitiolardır; yani, yine geçerli argümanları içeren geçersiz argümanlardır (Iacona & Marconi, 2005, s. 33).

Bu minvalde petito principii argümanı, Mill'in de ifade ettiği gibi, önemsizdir ve bu nedenle de faydasızdır, zira sonucu öncüllerinde zımnen içerilmektedir (Mill, 1967, s.

120). Dolayısıyla bu argüman, kötü bir argümandır, yani bir kişinin bir önermenin doğruluğuna dair yeterli bir gerekçe sunmadan başka birini bu önermenin doğru olduğuna ikna etmeye çalıştığı bir argümandır (Iacona & Marconi, 2005, s. 21). Gerekçelendirilmemiş öncüllerden çıkarım yaparak gerekçeli bir inanç elde edemeyeceğinizi varsayarak, onlar aracılığıyla onların sonuçlarına ilişkin gerekçeli bir inanç elde edilemez. Bu anlamda, döngüsel argümanlar kötü bir akıl yürütme biçimidir: Gerekçelendirilmiş inançlar üretmezler (Sgaravatti, 2013, s. 23). Döngüsellik bir argümanın sağlam olmaması değil, bir argümanın sistematik olarak etkili olmamasıdır. Döngüsel bir argüman hatalıdır çünkü sistematik olarak, yönlendirildiği kişiler için sonucunun inandırıcılığını artırma gücünden yoksundur (Woods & Douglas, 1975, s. 122). Bu yüzden bu tür çıkarımlar geçerli iseler de etkili, ikna edici, ispat edici güçleri yoktur.

Bu bağlamda safsataların incelenmesi hem psikolojik hem de mantıksaldır. Etkililik onun psikolojik, sağlamlık ise mantıksal bileşenidir. Her ikisi de bir argümanın kabul edilebilir olması için yeterli değildir. Eğer safsatalara/yanılgılara layık bir argüman teorisi geliştirmek istiyorsak her iki bileşen de gereklidir (Woods & Douglas, 1975, s. 122). Yani etkililik, tek başına iyi bir argüman için yeterli bir koşul değildir.

Bir daire içinde tartışmanın esasen informel bir yanılgı olduğunu tespit etmek kolaydır. 'p, öyleyse p' şeklindeki argümanlar her zaman ya da neredeyse her zaman soruya yalvaran argümanlardır, fakat biçimsel geçerlilikleri geleneksel mantıkta kusursuz olarak gösterilmektedir. Bu nedenle, 'p, öyleyse p' paradigmasında belirgin bir şekilde ortaya çıkan bir tür uyumsuzluk vardır ki bu, sonucun bir öncül ya da öncülün eşleniği olarak ortaya çıktığı tüm argümanlara yayılmıştır. Bu tür argümanlar hem geçerli hem de aldattıcıdır (Woods & Douglas, 1975, s. 107); fakat yanlış değildir. Şöyle ki C. L. Hamblin'e göre, J. N. Keynes, petitio'nun bir "çıkartım" değil, bir "kanıtlama" safsatası olarak görülmesi gerektiğini düşünmüş ve böylece eğer bir şeyi kanıtlama iddiasında olmadıkça, bir şeyin kendisinden çıkarılmasında yanlış bir şey olmadığını kabul etmiştir (Hamblin, 1970, s. 33). Bu nedenle, Petitio Principii epistemik bir kusur değildir, çünkü Petitio Principii aslında epistemik açıdan kötü bir yolda ilerlemek anlamına geldiği söylenebilir (Hazlett, 2006, s. 346). Yeni bilgi vermez, bir şeyi kanıtlamaz; ama yanlış da söylemez, sadece bir şeyi kanıtlıyor görüntüsü ile etkili, güvenilir ve ikna edici olmaya çalışır.

Petitio, bir argümanın sağlamlığı veya geçerliliğindeki bir başarısızlıktan ziyade, etkililiği veya ikna edilebilirliğindeki bir başarısızlıktır. Rescher, döngüsel argümanların yanlış olması gerekmediğini yazarken bu tür bir argümanı şöyle örneklendirmektedir. Örneğin, geçerli ama önemsiz veya etkisiz bir argüman:

Roma İtalya'nın başkentidir.

Bu nedenle: Roma İtalya'nın başkentidir.

argümanı yalnızca ikna edici güçten tamamen yoksun olması nedeniyle kusurludur. Sonuç hakkında şüphe duyan herkes, zorunlu olarak öncülü de sorgulamak zorundadır (Rescher, 1964, s. 85). Bu şekliyle Petitio, *"Açıklama gerektiren noktaları dayanak alarak bir iddiayı ispatlama girişimi"* (Proudhon, 2017, s. 106), sonucu temelsiz yanıltıcı bir argüman, *"savı kanıtsama denilen sofizm"* (Proudhon, 2017, s. 106)'dir. Nitekim sofizm/safsata, bir nedene bağlanabilen etkililik ile sağlamlık arasında tekrar eden bir tutarsızlıktır. Safsata, bir tuzak ve yanılgıdır, özellikle yaygın bir tuzak türüdür, sinsice ikna edici bir argüman kalıbıdır, izole edilebilen, tanımlanabilen, takip edilebilen ve aşılabilen bir virüstür (Woods & Douglas, 1975, s. 123). Bu nedenle eğer bir argüman

a için varılan sonucun güvenilirliğini artırmıyorsa, o zaman a için etkisizdir; ama a için mutlaka yanıltıcı olması gerekmez. Ancak eğer argüman, öncüllerin güvenilirliği sonucun güvenilirliğine bağlı olduğundan, a için muhtemelen ikna edici veya etkili olamayacak şekildeyse, o zaman bu argüman a için etkisiz olmaya mahkumdur ve petitio principii yanılgısına düşer (Woods & Douglas, 1975, s. 124). Yani petitio principii, her ne kadar etkili olma görüntüsüne sığınsa da ikna edici güçten yoksundur.

Sonuç

Bu tür bir mantık hatası, argümanın önceden kabul edilen veya doğrulanan bir önermeyle başladığı ve sonucun da bu önermenin tekrarlandığı veya açıkça önerildiği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, başlangıç noktası veya temel önerme zaten kabul edilmemişse veya doğrulanmamışsa, argüman geçerli değilse, bu tip bir mantık hatası meydana gelmektedir. Örnek olarak, "Tanrı var, çünkü Kutsal Kitap böyle diyor ve Kutsal Kitap da Tanrı'nın sözüdür" şeklinde bir argümanı ele alalım. Bu bir Petitio Principii örneğidir, çünkü argüman Tanrı'nın varlığını kabul etmeyi gerektirirken, başlangıç noktası olan Tanrı'nın varlığını kabul etmeye dayanmaktadır.

Petitio Principii, mantık hatalarını tanımanın ve mantıklı, tutarlı argümanlar oluşturmanın önemli bir bileşenidir. Bir argümanın geçerliliğini değerlendirirken, döngüsel argümanlara dikkat etmek önemlidir, çünkü bu tür argümanlar mantık açısından zayıf ve ikna edici değildir. Bu tür bir mantık hatası, argümanın başlangıç noktasını veya temel önermeyi kabul etmeyi gerektiren veya sadece bu önermeyi tekrarlayan bir argüman türünü ifade etmektedir. Bu nedenle Petitio Principii, dairesel ve ikna edici olmayan bir akıl yürütme biçimidir.

İkna edici bir argüman, bir dizi mantıklı ve tutarlı önerme veya kanıt kullanarak bir sonuca varmaktadır. Argüman, başlangıç noktasından yola çıkarak adım adım ilerlemekte ve mantıklı bir şekilde sonuca ulaşmaktadır. Petitio Principii ise başlangıç noktasını kabul etmeyi gerektirmektedir ve bu nedenle, argümanın ikna edici olmadığını göstermektedir. Mantıklı ve ikna edici bir argüman oluşturmak için, Petitio Principii ve diğer mantık hatalarından kaçınmak önem arz etmektedir. Bir argümanın geçerliliğini değerlendirirken bu tür hatalara da dikkat etmek, daha güçlü ve ikna edici argümanlar oluşturmaya yardımcı olacaktır.

Kaynakça

Aristoteles, (1996). *Organon III: Birinci Analitikler*. (Çev: H.R. Atademir), Milli Eğitim Basımevi.

Bulut, U. (2022). Yargıtay Uygulamasında “Borcu Söndüren Belge” ve İleri Sürülmesi Bakımından Usûlî Sorunlar, *İzmir Barosu Dergisi*, 87(2), 113-157.

Castagnoli, L. (2013). Aristotle On Begging The Question Between Dialectic. *Logical Analysis and History of Philosophy* içinde (90–121. ss.), U. Meixner, A. Newen (Ed.) Vol. 15, Germany: Brill mentis; https://doi.org/10.30965/9783897858589_005

Creighton, J. E. (1919). *An Introductory Logic*. The Macmillan Company.

Emiroğlu, İ. (1993). “Petitio Principii Nedir?”. *Felsefe Dünyası*, sayı: 9, 65-74.

Fogelin, R. J., and Sinnott-Armstrong, W. (2014). *Understanding Arguments: An Introduction to Informal Logic* (9th ed.). Wadsworth Cengage Learning.

Grünberg T., Grünberg, D., Onart A. & Turan, H. (2003). *Mantık Terimleri Sözlüğü*. ODTÜ Geliştirme Vakfı.

Hamblin, C. L. (1970). *Fallacies*, Methuen and Co.

Hazlett, A. (2006). Epistemic Conceptions of Begging the Question. *Erkenntnis*, 65(3), 343–363.

Iacona, A. & Marconi, D. (2005). Petitio principii: What's wrong? *Facta Philosophica*, 7(1), 19 –34; https://doi.org/10.3726/93519_19

Janis, I. L. (1968). Persuasion, David L. Sills (Ed.), *International Encyclopedia of The Social Sciences* içinde (55-65. ss.), Volume 13 and 14, New York: Crowell Collier and Macmillan Publishing Company.

Mill, J. S. (1967). *A System of Logic Ratiocinative and Inductive*, London.

Platon (2015). *Timaios*. (Çev: F. Akderin), Say Yayınları.

Proudhon, P. J. (2017). *Mülkiyet Nedir?*. (Çev: D. Çetinkasap), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Rescher, N. (1964). *Introduction to Logic*. St. Martin's Press.

Sgaravatti, D. (2013). Petitio Principii: A Bad Form of Reasoning, *Mind*, 122(487), 749–779; <https://doi.org/10.1093/mind/fzt086>

Woods, J. and Walton, D. (1989). *Fallacies: Selected Papers 1972–1982*. Dordrecht-Holland/ Providence.

Woods, J.& Walton, D. (1975). Petitio Principii. *Synthese*, 31(1), 107-127.

Çatışma beyanı: Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.